

NOVÝ ORIENT ABSTRAKTY

ODBORNÝ
ČASOPIS
ORIENTÁLNÍHO
ÚSTAVU AV ČR
ROČNÍK 74/2019

3

CENA 110 Kč

Ženy na Blízkém východě – historické a současné perspektivy

GABRIELA ŮZEL VOLFOVÁ

Cílem úvodního textu je přiblížit hlavní témata vztahující se k problematice genderu a Blízkého východu, a současně představit některá stěžejní díla, jež kriticky zkoumají postavení žen v islámu. Zároveň bylo snahou prezentovat některé teoretické přístupy a koncepty (orientalismus, patriarchát, islámský feminismus, intersekcionalita, post-kolonialismus, apod.) a na jejich základě vyvrátit klasické stereotypní představy o muslimské ženě coby pasivní oběti islámského náboženství. Tyto představy jsou rovněž vyvráceny popisem emancipačních strategií a způsobu aktivního zapojení blízkovýchodních žen (tj. nejen muslimek) do tamních politických, ekonomických či dokonce vojenských záležitostí.

Jasmín proti útlaku – role tuniských žen v Arabském jaru

ADÉLA JIRÁNKOVÁ

Ženská emancipace a feminismus v arabském, resp. muslimském světě jsou dnes mezi odborníky na blízkovýchodní region velmi diskutovanými tématy, a to zejména v kontextu arabských revolucí. Článek se zabývá postavením tuniských žen v předrevolučním období autoritářských režimů, jejich bojem za svobodu a demokracii během revoluce, a následným porevolučním vývojem ženských práv a postavení. Tunisko je v této oblasti označováno jako nejprogresivnější země na Blízkém východě a současně je považováno za jediného „vítěze“ arabských revolucí, který se vydal cestou demokratizace. U příležitosti tohoto historického milníku a následného vývoje není možné opomíjet roli žen jakožto důležitých aktérů přispívajících k vytvoření nové tváře Blízkého východu.

Proměna role iránské ženy ve společnosti

Áftáb – ženské centrum v Esfahánu

ZUZANA KŘÍHOVÁ

Článek se věnuje proměně postavení žen v iránské společnosti od doby těsně před a po islámské revoluci v r. 1979 až do současnosti. Přibližuje dosud málo diskutovaný jev v iránské společnosti, související do značné míry se sociálním konformismem; jedná se o status žen formovaný v duchu islámského feminismu, jež lze chápat jako společensky výhodný, proklamovaný v souladu s islámskými a tradičně konzervativními normami, současně však s těmito normami v jistých aspektech v rozporu. Problematiku je přiblížena na případové studii popisující aktivity, zaměření a cíle volnočasového centra pro ženy v Esfahánu zřízeného s cílem pomoci ženám v hlavním městě stejnojmenné provincie i v širším okolí. Záměrem studie je zjistit, jak centrum formuje společenské postavení ženy v iránské společnosti: zda vytváří vzor/ideál muslimské ženy, nalikolik může být výsledný status pro ženy výhodný, a tedy i následně přijímaný v širších sociálních vrstvách, zda je výhodný i pro současný režim, slouží-li k jeho legitimizaci a upevnění, či v sobě naopak zahrnuje i pro islámský režim destruktivní tendence. Problematika ženských práv je zasazena do kontextu legislativního rámce Íránu, představeny jsou hlavní proudy debat o zrovnoprávnění žen a mužů, nastíněn spor o přistoupení k CEDAW a jeho důsledky na postavení žen v současném Íránu.

Méně demokracie, více žen?

Proměny politického režimu a ženského zastoupení v Turecku (2014–2019)

LUCIE G. DRECHSLEROVÁ

Článek se zabývá vztahem mezi politickým režimem a zastoupením žen v politice v současném Turecku, přičemž jeho cílem je nalézt vysvětlení současné úrovně ženské politické reprezentace na základě vývoje posledních šesti let, a to ve dvou rovinách: nejprve v rovině mezosociologické založené na studiu fungování politických stran, poté v rovině makrosociologické odrážející změny v politických procesech a ve formě vlády. Skrze několik případových studií politických stran dochází k závěru, že demokratická vnitrostranická opatření ne vždy prospívají ženám, a že úpadek demokratických mechanismů neznamená nutně úbytek žen ve volených funkcích. Analýza jednotlivých politických stran zároveň potvrzuje, že navzdory homogenizačním vlivům politického uspořádání každá politická strana řeší otázku ženského zastoupení jiným způsobem.

Ženy v izraelské společnosti

Sionistický mýtus o rovnosti pohlaví versus patriarchální realita

IRENA KALHOUSOVÁ

Izrael se prezentuje jako stát, ve kterém mají muži a ženy zajištěna rovná práva. Ovšem praxe je v mnohém odlišná. Tento text analyzuje tři strukturální faktory přispívající k nerovnému postavení žen a mužů: propojení státu a náboženství, politický systém a politickou kulturu. Dále se tento text zaměřuje na roli izraelského feministického hnutí. Pozornost je věnována zejména politice identity, která v rámci feministického hnutí vedla k mobilizaci marginalizovaných skupin jako Mizrahi a arabské ženy. Tento text ukazuje, že navzdory vysoké míře modernizace a diskurzu o rovnosti mužů a žen čelí ženy v Izraeli systémové a kulturní diskriminaci.

Sny žen v domácnosti – spisovatelky a káhirská literární scéna

GIEDRĚ ŠABASEVIČIŮTĚ

Od začátku nového tisíciletí došlo vlivem rozšíření komerčních nakladatelství a zlepšení přístupu k internetu k oživení egyptského literárního trhu. V důsledku toho si mnoho egyptských žen začalo vybírat literární tvorbu jakožto prostředek k osobní transformaci. Tento článek – založený na dlouhodobém etnografickém studiu káhirských literárních klubů, i na rozhovorech s tamějšími ženami a čtením jejich tvorby – zkoumá individuální dráhy literárního sebeutváření současných káhirských žen. Literární tvorba je zde chápána především jako sociální praktika psaní a návštěvy uhrančivého světa káhirských literárních klubů. Pro ženy, kterým byla vyhrazena pouze domácí sféra, představuje navštěvování literárního klubu nejen akt opouštění domova, ale také zažitých společenských rolí, a osvojování si nových.

Ženy Şemsettina Samiho

(Auto)cenzurované úvahy o genderu, islámu a pokroku

A. EBRU AKCASU

Dílo *Ženy (Kadınlar)* sepsal prominentní a plodný osmansko-albánský spisovatel Şemsettin Sami (1850–1904). V tisku se objevilo po skončení rusko-osmanské války (1877–1878) jako jedno z prvních pojednání v osmanské turečtině zabývajících se tématem, jež by se dalo zastřešit pojmem „ženská otázka“. Samiho tvrzení – mj. i to, že ženy jsou více méně rovny svým mužským protějškům – mu zajistilo pevné místo mezi tehdejšími progresivními mysliteli. Pozorné čtení *Žen* však ukazuje, že Samiho (auto)cenzurované pojednání mohlo posloužit k rozšíření státem sponzorované vzdělávací reformy vyhlášené hamidovským režimem (1876–1909), který byl na rozdíl od Samiho daleko častěji asociován s konzervatismem a islamismem. Tato skutečnost komplikuje naše porozumění jak Samiho progresivismu, tak hamidovskému konzervatismu, a ukazuje, že setrvávání u binární terminologie představuje překážku pro dokonalejší porozumění různorodé ideologické krajině hamidovské éry.